

Bertoni's waarheid

**Omslagfoto: A. Scova
Righini**

Bertoni's waarheid

Theo Ducaneaux

© 2021 Theo Ducaneaux

Redactie Leon Bizzocoli

ISBN 9789464356496

Fotorecht: A. Scova Righini

Inhoud

Hoofdstuk 1: Het decor (7 t/m 26)

Hoofdstuk 2: 1978, het jaar van het eerste incident (27 t/m 84)

Hoofdstuk 3: 1982, het jaar van het tweede incident (85 t/m 122)

Hoofdstuk 4: 2021, het jaar van het derde en laatste incident (123 t/m 174)

Hoofdstuk 5: Bertoni's waarheid (175 t/m 191)

BERTONI'S WAARHEID

HOOFDSTUK 1. Het decor

De stad is al zo oud. De meeste mensen hebben geen idee. Al rond het jaar 1000 is er sprake van een nederzetting “Rotta”, op de kleiachtige oevers aan de monding van de Rotte. Al voor 1300 is de naam Rotterdam terug te vinden. Die komt als eerste voor in de lijst met leengoederen van graaf Floris de 5^e. De stadsrechten werden snel verkregen, maar na de moord op Wolfert van Borselen in 1299 werd dit herroepen. En in 1340 opnieuw erkend, want zo een moordstad laat zich niet afschepen door regenten en notabelen. En nu was het definitief. De dynamiek zoals we die nu zo gewoon zijn zat er al snel in. In 1460 stroopten de Rotterdammers hun mouwen op, niet voor het eerst en zeker niet voor het laatst en werd er een begin gemaakt met de bouw van de Laurenskerk. Die kwam volledig af in 1647. Ondertussen hadden ze ook nog tijd voor een dominante rol in de opstand tegen de Spanjaarden, in de periode 1560-1600. Inwoners van gevallen steden zochten in die periode hun heil in Rotterdam en vanaf dat moment zie je de stad groeien. Scheepswerven verhuisden naar buiten de stad en schurkten zo ook fysiek aan tegen de scheepvaart zelf, toen al zeer alom vertegenwoordigd in de wereldstad in wording. Zeker en vast had de stad baat bij de val van Antwerpen onder de Spanjaard en Rotterdam nam bijna de gehele overzeese handel over. Rond 1700 telde de stad zo’n 50.000 inwoners en is daarmee op dat moment de tweede stad in de Republiek. In het centrum woonde de elite in chique huizen en bloeide het culturele leven. De

stadsdriehoek kreeg steeds meer vorm. Ingesloten tussen de Nieuwe Maas, de Goudse Vest, de Schiedamse Vest en de Cool Vest. De VOC, die vijf zogenaamde “kamers” telde, dat waren de grote nationale handelssteden, zag dat Rotterdam veruit de meeste winst maakte. Toen al was Rotjeknor de plek waar de poen verdiend werd voor de rest. Amsterdam was er als de kippen bij om de stad de loef af te steken en het alleenrecht te verwerven op verdragen en producten. De rivaliteit tussen de twee grootmachten gaat dus al eeuwen terug, lang voordat er tegen een bal werd getrapt. Rotterdam bleef de autonomie houden over de scheepsbouw van het leger en leverde grotendeels ook de bemanning. De “Admiraliteit van Rotterdam” was gezeteld aan de huidige Botersloot en was het degelijke en betrouwbare fundament van de Nederlandsche vloot. Tijdens zijn bezoek aan de stad kreeg de prins van Oranje, de latere Willem de 4^e, een warm onthaal van de Oranjegezinde Rotterdamse bevolking. Daarop riep het bestuur van de gemeente hem uit tot stadhouder. Daarmee was Rotterdam de eerste in Holland en de rest van het land volgde spoedig. Aldus was Rotterdam de initiator van het einde van het stadhouderloze tijdperk. Veel internationale kleinschalige oorlogen volgen, totdat Nederland onder het bewind komt van Lodewijk Napoleon, aan het begin van de 19^e eeuw. Rotterdammers laten zich niet licht knechten en menig maal trekt de bevolking door de stad en langs de maas met kreten als “Oranje boven” en verstoort men de verplichte inschrijving voor de nationale garde, de dienstplicht. Na de Franse bezetting probeert Rotterdam tot aan het midden van de 19^e eeuw zijn oude positie als doorvoer- en stapelmarkt te heroveren. Vanaf dat moment komen er treinverbindingen, wordt de Nieuwe Waterweg gegraven en krijgt het gebied Feijenoord op de Linker

Maasoever vorm. De stad barstte inmiddels uit zijn voegen en acht van de tien stadspoorten werden gesloopt. In 1870 worden de zelfstandige gemeenten Charlois en Katendrecht ingelijfd. Wederom – na Feijenoord- een uitbreiding aan de linker oever van de Maas. In het verlengde hiervan wordt de spoorbrug over de brede rivier (met later in 1929 de iconische Hef) geplaatst. In 1878 de Willemsbrug. Er is altijd haast in- en om de stad en alles gaat in de hoogste versnelling. Begin 20^e eeuw voldoen de smalle steekhavens van Feijenoord in hun oude vorm niet meer. Onder leiding van directeur Gemeentewerken G.J.de Jong worden immense nieuwe havens aangelegd. De Rijnhaven, de 1^e Katendrechtse Haven, de 2^e Katendrechtse Haven en tenslotte de Maashaven (1905), op de grond van het geannexeerde Charlois. Alle havens waren primair bedoeld als overslaghaven voor massagoederen. Een zeer arbeidsintensieve nering. Arbeidsmigranten kwamen uit de provincie. Vooral uit Zeeland en Brabant, ongeschoolde dagloners die overwegend een woning vonden op de linker maasoever. De term “Boeren van Zuid” vindt hier zijn oorsprong. Als gevolg van handelsbeperkingen tijdens de Eerste Wereldoorlog namen de wantoestanden snel toe. Armoede, dronkenschap, werkloosheid en huisvesting in verval.

De “tuindorp gedachte” vatte post onder de beleidsbepalers. Goede woonvoorzieningen voor de minder bedeelden met een dorps karakter in de stad. Gezonde arbeiders waren minder vaak ziek en werkten harder. In het interbellum werd Vreewijk ontworpen en gerealiseerd. Ook tuindorp Heijplaat zag in deze periode het levenslicht, overwegend bewoond door arbeiders van de RDM, de Rotterdamse Droogdok Maatschappij. En zo werd er gestaag gebouwd

op Zuid. In eerste instantie via het westen naar het oosten en daarna steeds verder in zuidelijke richting. Heijplaat, Oud-Charlois, de Tarwewijk, Vreewijk, Katendrecht, Bloemhof, de Afrikaanderwijk, Feijenoord.

Op 14 mei 1940 bombardeerden 54 Duitse Heinkels de stad. Het hele bombardement duurde hooguit een kwartier. Rotterdam-Centrum, Kralingen, het Oude Noorden en het Liskwartier werden het zwaarst getroffen. Een kleine negenhonderd mensen vonden de dood. Tachtigduizend mensen waren plotsklaps dakloos. De echte wederopbouw is van na de oorlog. Maar in feite kun je stellen, dat-ie al de dag na het bombardement begon. Er werd direct begonnen met puinruimen, wat tot zeker november 1940 duurde. Bij de pakken neerzitten is niet iets wat past bij werkstad Rotterdam, je hand op houden en hulp vragen geen optie. Tijdens het herbouwen van de getroffen wijken na 1945 kwamen er minder woningen terug in het stadscentrum en de overige wijken die gebombardeerd waren. Allerlei polders op Zuid werden onteigend en bij Rotterdam getrokken. IJsselmonde was de grootste. Op Zuid werden er twee dorpen met noodwoningen uit de grond gestampt. Het Brabants dorp, wat stond op de grond van het latere winkelcentrum Zuidplein. En Smeetsland. De grond van de wijk Smeetsland lag in de polder Dirk Smeetsland- Mr. Arend van der Woudensland. Dat was een onderdeel van het inmiddels onteigende IJsselmonde. Op 18 december 1940 wordt door burgemeester Hazenberg van IJsselmonde de eerste steen gelegd. Er werd letterlijk aan de bestaande stad gebouwd op landbouwgrond, waarbij diverse boeren moesten worden uitgekocht. In moordend tempo werden 515 woningen, 10 winkels en 29 rijwielbergplaatsen gebouwd. In het voorjaar van 1942 was de wijk af. Met het

voltooien van Smeetsland en het Brabants Dorp was het woningnoodprobleem allerminst opgelost. Die duurde tot halverwege de jaren '60. De landerijen rondom Smeetsland verdwenen in hoog tempo met de aanleg van Pendrecht, Zuidwijk en Lombardijen. Al die mensen op Zuid moesten ook wel eens aan gene zijde van de Maas zijn voor werk of anderszins. De Van Brienoordbrug werd geplaatst en de Benelux tunnel aangelegd. Dit om de bestaande verbindingen, de Maastunnel en de Willemsbrug, te ontlasten. Met de tentoonstelling Rotterdam Ahoy 1950 toonde de trotse bevolking de wereld in welk tempo er gewerkt werd aan het herstel van de getroffen stad en haar havens. Inmiddels onder de prachtige groen-wit-groene stadsvlag, die dateert van 1949. In 1960 was de Euromast af en werd daarmee het hoogste gebouw van het land. Weer zo'n staaltje van Rotterdamse daadkracht. In 1968 ging de Metro open. De overtreffende trap van vernuft en techniek, de eerste ondergrondse tram van Nederland. Dwars door de binnenstad en via de Leuvenhaven naar Zuid, waar de Maashaven en de Rijnhaven werden aangedaan als haltes. De Metro stopte vervolgens op het Zuidplein. Het Zuidplein werd naar inmiddels voorlopers traditie het eerste overdekte winkelcentrum van Nederland. Later werd de Metro doorgetrokken van eindpunt Slinge naar Spijkenisse. Volgens Rotterdammers uit die tijd werden de laatste wagons toen omgebouwd tot veewagens. De voormalige pendelaars uit Brabant en Zeeland, die nu overwegend op de linker maasoever woonden, werden door mensen van Noord nog steeds "boeren" genoemd. De mensen van Zuid hadden op hun beurt diezelfde weinig vleierende naam voor de bewoners van het snel urbaniserende Spijkenisse bedacht.

Zo rond 1970 was Zuid een beetje uitgebouwd voor wat betreft de grootschalige projecten, de Kop van Zuid bestond alleen nog in het hoofd van planologen. Een breed scala aan karakters hadden de wijken op de linker Maasoever. Oudbouw die leek op de arbeiderswijken in West en Noord, in het oorspronkelijke oude Rotterdam aan de andere kant van de Maas. Buurten als Oud-Charlois, Katendrecht, de Afrikaanderwijk en de Tarwewijk. Vanaf dit decennium veelal bevolkt door de eerste generatie gastarbeiders uit het Middellandse zeegebied, Turkije en Marokko. Het had zo zijn gevolgen voor het plaatselijke straatbeeld. Markten met nieuwe producten, kraamhouders en klanten. Gebedshuizen van vreemde religies en winkeltjes met exotische namen, die vers fruit en andere dagproducten verkochten. Groene tuindorpen en moderne flats richtten zich op in IJsselmonde en Lombardijen. Veelal bewoond door autochtone lage middenstand en arbeiders. Naar de maatstaven van de tijd redelijk luxe woningen voor opgroeiende gezinnen, met gemiddeld anderhalf kind. Vaders fulltime aan de slag, moeders vaak in een parttime bijspijkerfunctie. Emplooi werd veelal gevonden bij 1 van de vele havenbedrijven die kantoor hielden op Zuid of in het Scheepvaartkwartier nabij de Euromast en de Maastunnel aan de andere kant van het water. Veel banen waren er ook in de petrochemische industrie. Bedrijven uit die branche zaten in de Europoort, de Botlek of op de Maasvlakte. De nieuwbouwwijken waren gemodelleerd naar Amerikaans model. Prof. Dr. B.J. Bakema was de meest gezaghebbende architect van Rotterdam en hij rapporteerde zeer enthousiast over wat hij in de VS had aangetroffen. En aldus werd in Rotterdam gebouwd op een manier die zijn oorsprong vond in New York.

Hoewel de nieuwbouw op Zuid vooral ontworpen was voor de primaire woonfunctie en in de stadsontwerpen nauwelijks rekening werd gehouden met recreatie en vertier in dit deel van de stad kreeg Zuid die functie toch tegen wil- en dank in de eerste 15 jaar na de oorlog. Het Centrum lag nog in puin en op uitgaansavonden kon je een kanon afschieten in de verwoeste binnenstad. Kroegen op- en rond de Beijerlandse laan, de Pleinweg en op Katendrecht voorzagen veelvuldig in de uitgaansbehoefte, totdat de stad zich in de loop van de jaren '60 had hersteld en zaken van vermaak zich gefaseerd weer verplaatsten naar de binnenstad. En zo kreeg de actuele culturele en demografische differentiatie vorm. In het Centrum met zijn nieuwe skyline en in de gedeeltelijk niet gebombardeerde oude statige buurten zie je de oorspronkelijke elite en de nieuwe rijken met de hoge inkomens. Voor meer ruimte of andere argumenten om te verhuizen zoeken ze het vooral ten noorden van de Maas, of buiten de stad. Oud Verlaat, Kralingen, Schiebroek, Zevenkamp, Terbregge en buiten de gemeentegrenzen in plaatsen als Bleiswijk, Bergschenhoek en Berkel. Zuid is- en blijft voor wat betreft haar autochtone populatie vooral bevolkt door de nazaten van de Zeeuwse en Brabantse immigratiearbeiders van het eerste uur, slachtoffers van het bombardement van 14 mei 1940 en de mensen die in de jaren '60 als gevolg van de woningnood in de nieuw opgetrokken wijken zijn komen wonen. Als mensen van Zuid groter gaan wonen, zoeken ze het bijna altijd ten zuiden van de stad. De gemeentes Barendrecht, Smitshoek en Albrandswaard zien veel van hun nieuwe populatie komen uit Rotterdam Zuid. Verhuizen van Noord naar Zuid en andersom is tot de komst van de Kop van Zuid nog weinig in zwang. In die zin blijven het nog twee enigszins verschillende steden. Je kunt niet stellen dat er op

Zuid helemaal niks te doen is. Maar voor uitgaan, theater en verdere culturele behoeften moet je toch de grote bruggen over, of de Maastunnel door. Op Zuid waren- en zijn vooral “doe dingen”. Korfbal, handbal, basketbal, honkbal en je brak je nek over de voetbalclubs. De winkelcentra Zuidplein en Groot IJsselmonde. Kleine popzaaltjes die tevens dienst deden als wijkgebouw zoals de Baroeg en het Berenei. Sportpaleis Ahoy, openluchtzwembad de Plompert en het Zuiderpark. Een mini uitgave van het Kralingse Bos voor recreatie in het openbare domein. Nee, op Zuid woonde je en verdiende je je geld. Voor het betere verbraswerk van je zuurverdiende salaris moest je elders zijn.

Met het afbreken van het Brabants Dorp in verband met de bouw van winkelcentrum Zuidplein, bleef Smeetsland als enige wijk op Zuid met het label “noodwoningen” staan. Het wijkje lag enigszins separaat van de omliggende wijken. Net als de latere op Amerikaanse leest geschoeide nieuwbouw rondom Smeetsland, had de wijk een vierkante vorm. De buitenrand werd gevormd door de Jan Vrijlandtsingel, de Molenvliet, de Anthony Tykenstraat en de Ogierssingel. De beide “singels” hadden ook echt een brede singel. Die aan de Jan Vrijlandt-zijde scheidde Smeetsland van Vreewijk. Met aan de Vreewijkkant van het water eerst een weg en daarachter de geitenwei en een strook volkstuinten. De Ogierssingel vormde de natuurlijke grens met Lombardijen aan de westkant van het dorp. Aan de andere kant van de singel was er ook hier eerst een brede weg niemandsland, alvorens je in een andere wijk belandde. De Molenvliet had geen vliet. Die was gedempt tijdens de aanbouw van de wijk. Op die plaats lag in de gehele lengte van de straat de trambaan parallel aan de huizen. Aan de

andere kant van de trambaan lag een verkeersweg. Pas daarna had je flats met de even nummers van de Molenvliet. Dus de afstand tussen het Smeetslandgedeelte van de Molenvliet en het in Lombardijen gelegen andere deel was fysiek een kleine honderd meter. Dezelfde straatnaam, maar een andere wijk en een totaal anders soort bewoners, want juist het Molenvlietflat van tien verdiepingen was er een van de dure soort. Grootmacht Feijenoord had er voor zijn spelers en staf, vaak slechts Rotterdammer voor de duur van het arbeidscontract, diverse woningen gekocht. De vierde buitenrand van Smeetsland werd gevormd door de Anthony Tykenstraat, maar die had alleen rijwielstallingen over de hele breedte van de straat met ertussen bosjes en ander groen, want de fietsenstallingen zaten niet aan elkaar vast. Aan de achterkant van die panden zonder ramen kroop direct de begroeiing tegen de gevels op. Een bijna ondoordringbare strook wildgroei van planten, onkruid, kleine bomen en heggen. De ontwerpers en bouwers hadden deze pakhuizen allemaal naast elkaar bedacht aan de zuidgrens van de wijk, zodat in de eerste jaren iedereen die op zijn fiets of brommer naar het werk of naar school ging eerst zijn tweewieler daar uit de stalling moest halen alvorens de reis aan te vangen. Ze konden niet door de dichte strook natuur aan de achterkant van de fietsenstallingen, maar alleen via de voorkant zo'n stalling benaderen. Als je middenin de wijk woonde, moest je met een lusje over de Ogierssingel of Molenvliet lopen om de ingang aan de voorkant aan de Anthony Tijkenstraat te bereiken. Naarmate de jaren vorderden werd er steeds minder gefietst en gebrommerd en kregen de pakhuizen een andere bestemming. Voetbalclub Smeetsland en duivenvereniging Zuid hadden er onder andere hun clubhuis van gemaakt. Een enkel pand verloor in het geheel

zijn functie en werd snel overwoekerd door de toch al welig tierende natuurlijke aanwas rondom de pakhuisjes. Aan de binnenrand van nooddorp Smeetsland waren de straten haaks op die van de buitenrand gemetseld. Achter de Jan Vrijlandtsingel waren dat de Clement Tolstraat en de Ramaerstraat. Achter de Molenvliet de Eerste en Tweede Opbouwstraat en de Mr Arend van der Woudenslaan. De Ogierssingel had de woningen van de Herweijerstraat en de Dirk Muysstraat aan haar achtertuinen grenzen. De huizen aan de buitenrand hadden een verdieping, daar woonden overwegend de grotere gezinnen. Behalve de Molenvliet, dat was laagbouw. De panden in de wijk zelf hadden allemaal louter een begane grond. Allemaal hadden ze een voor- en achtertuin, in die zin was het een echt tuindorp. Ook de kern van de wijk was heel groen. Het midden was gedeeltelijk leeg gelaten en er waren diverse grasvelden om op te spelen. Ook de enkele winkel die de wijk rijk was, bevond zich redelijk centraal in de woonkern, vaak een hoekpand van een straat die op het centrum van de wijk uitkwam. Vishandel Den Dulk, schoenmaker Egeter, groenteboer Hogendoorn en waterstoker Philipsen. Philipsen was zo'n beetje de laatste neringdoende van Nederland met deze professie. Toen nagenoeg iedereen een fatsoenlijke badkamer had laten plaatsen (die zat niet in de oorspronkelijke noodwoning) verdween de klandizie van de waterstoker. Het ondernemerschap zat hem kennelijk in het bloed, want in no time had hij het pandje aan het uiteinde van de Herweijerstraat omgetoverd tot dierenspeciaalzaak. Ook heeft de wijk lang het genot gehad van mobiele verkopers. Melkboer Visser reed tot op hoge leeftijd met zijn kar door de straten en schillenboer van Rij kwam ook aan huis. In Smeetsland was een bloeiend verenigingsleven. Voetbalvereniging Smeetsland en Duivenvereniging Zuid,

met hun clubhuizen in een verbouwde fietsenstalling aan de Anthony Tykenstraat en er was een speeltuinvereniging. De speeltuin zelf, druk bezocht op zomerse dagen, lag tussen twee huizenrijen van de Ogierssingel, die uit drie onderbroken huizenblokken bestond. Ofschoon de locatie van de speeltuin ook kinderen van buiten de wijk uitnodigde (je zag hem zo liggen als je langs Smeetsland reed of liep), kwamen die er zelden of nooit. Clubhuis Ricardo was de ontmoetingsplek voor bejaarden, tafeltennissers, darters, bingospelers, muziek- en handvaardigheidgroepjes en dansers.

De eerste bewoners van de ruim vijfhonderd woningen waren allemaal gezinnen die gebombardeerd waren. Met tachtigduizend daklozen in Rotterdam waren de huizen in no-time bewoond. Ze kwamen merendeels uit het gedeelte van het Oude Noorden dat was platgegooid, maar de Luftwaffe had ook een stukje Oud-Zuid meegepakt. De Oranjeboomstraat had op de hoek aan de kant van het Noordereiland een grote bierbrouwerij en veel werknemers woonden er in de straten omheen. Daar lagen onder andere de Rosestraat en de Rosespoorstraat, die ook volledig platgebombardeerd waren. Er ontstond al snel een grote gemeenschapszin in de uit de grond gestampte wijk Smeetsland. De eerste families die de woningen betrokken deelden hetzelfde lot. Plotsklaps dakloos en met teveel kinderen in een te kleine woning geplaatst in een onbekende buurt. Het was oorlogstijd en dus een tijd van schaarste en loerend gevaar. De hongerwinter van 44/45 was de laatste zware beproeving. Een enkeling vond in het zicht van de bevrijding door honger, kou en andere ontberingen de dood. Op de Beukendaal in het aangrenzende Vreewijk werden op de valreep nog vijf

verzetssmannen door de Duitsers geëxecuteerd. De kinderen leefden op straat zo'n beetje. En er was voldoende te beleven in de nauwelijks bewoonde polders en landerijen om het dorp. Het duurde immers nog een tijdje voordat de eerste paal de grond in ging in Lombardijen en IJsselmonde. In de jaren na de oorlog wilde de gemeente in eerste instantie het dorp afbreken. Het waren immers noodwoningen. Dat gebeurde niet. De straatarme bewoners woonden er tot tevredenheid en de huur was extreem laag. Wel werden er enkele straten geofferd voor de infrastructuur van Zuid, waar in de wederopbouwjaren als een malle gewerkt werd aan straten, wegen en openbaarvervoerverbindingen. Zo bleven er rond de driehonderd woningen over in Smeetsland. Iedereen kende iedereen en het verloop was gering de eerste 15 jaar na de oorlog. Kwam er al eens een woning vrij, dan ging-ie meestal naar een kind van een bewoner die zelf een gezin stichtte of althans op zichzelf ging wonen. Werden er nieuwe bewoners gesignaleerd van buiten het dorp, dan werden ze meteen gewogen op de schaal van de normering van het dorp. Kinderen die dan voor het eerst buiten gingen spelen werden getest en als men zag dat het goed was opgenomen in de kring der intimi. Al met al was de blik redelijk naar binnen toe gericht en er ontstond een range aan gebruiken, afspraken, geheimen en bijnamen. Er was een forse kruisbestuiving tussen families als gevolg van nieuwe relaties en huwelijken, hetgeen het dorpse karakter nog sterker maakte. Woonde je buiten het dorp, dan had je er niks te zoeken. Lag het dorp op de kortste route naar je bestemming en woonde je er niet, dan liep, fietste of reed je er omheen. De letterlijk eerste scheuren in de uit beton opgetrokken huizen kwamen in de eerste helft van de jaren '60. Renoveren deed de gemeente in eerste instantie

niet, kijkend naar de status van de wijk; noodwoningen die al tijdens de bouw op de nominatie stonden om te worden afgebroken. Met het verval van de huizen vertrokken veel bewoners van het eerste uur uit het dorp, of soms alleen de uitwaaierende kinderen. Of andersom; het huis werd gelaten aan het kind of de kinderen en de ouders vonden elders een woning. De welvaart nam toe en de eisen die aan het wooncomfort werden gesteld ook. Daarvoor in de plaats kwamen meestal mensen met een “krasje”. Geen werk en zelfstandig inkomen, levend op de staat der Nederlanden. Wonen in Smeetsland bood dan vaak een uitweg voor een knellend budget, met een maandhuur die nog op het niveau van de oorlog was blijven staan. Geleidelijk werd het dorp van een wijk met overwegend hard werkende mensen die manuele arbeid verrichtten in havens en fabrieken, tot een probleemwijk. Gedoe met de handhavers der wet, veel uitkeringstrekkers die het wel goed vonden zo en een intieme dagelijkse relatie met de heren Heineken, Bavaria en Amstel. Op het naar de letter van de wet gebruiken van de huizen lette niemand. Zodoende ontstond er een bont panorama met aangebouwde serres, badkamers, kinderkamers, duivenhokken en zelfs paardenstallingen in de relatief ruim bemeten achtertuinen. De slechte naam die de wijk kreeg, was ten dele onterecht. Mensen uit Smeetsland, een soort minderheid als dorpsbewoners midden in de grote stad, ervaarden datgene wat diverse andere minderheden ook ervaren. Flikt er een individu of een klein groepje wat, dan straalt dat af op de hele gemeenschap. Werd er een jongen uit Lombardijen of Vreewijk in elkaar geslagen door een debiel uit Smeetsland, dan had dat ook zijn invloed op de beeldvorming van al die normale kinderen die er zondermeer in grote aantallen waren.

Clubhuis Ricardo werd van een verzamelplaats voor wijkbewoners die het zonder kaders en leiding gezellig hadden met elkaar, tot een gebouw met een missie. Sociaal werkers kregen er de leiding en maakten strakke weekprogramma's voor diverse doelgroepen. WAO'ers, bejaarden, kleuters, pubers, tafeltennisclub, judoclub, bingoclub en dansclub. Zorgvuldig gelabelde groepen mensen die onder leiding van een progressieve goedwillende ambtenaar op vaste geagendeerde uren vermaakt werden. Vaak waren die sociaal werkers zelf met een zilveren lepel in de mond geboren. De doorgaans bebaarde heren met broeken van ribfluweel, sandalen en een houthakkershemd of spijkerjack hadden hun handen vol aan de boefjes van Smeetsland. De leiding was in handen van ene Joris. Die rookte pijp en keek altijd vorsend naar zijn kudde. Voor iedereen had-ie een vriendelijk woord, maar op een manier zoals je tegen een geestelijk gehandicapte praat. Het recht van de sterkste van de straat werd tussen de muren van Ricardo kunstmatig de kop in gedrukt en dat gaf een hoop corrigerend werk. Als je als een gekooide aap behandeld wordt, ga je je er ook naar gedragen.

Toen Calisto Bertoni en Hennie Groeneweg in 1961 trouwden, was Hennie zwanger van hun eerste kind. Het was in die zin een "moetje", maar onder andere omstandigheden waren ze later op zeker ook getrouwd. Calisto had als waterklerk een dynamisch leven en kende de halve stad. Hij voetbalde al enkele jaren bij de vv Smeetsland en behoorde tot de weinige spelers die niet in Smeetsland zelf woonde. Hij werkte met een Smeetslandbewoner van het eerste uur en ze werden